

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 733

מסכת עירובין צ"ג - צ"ט ♦ שביעית ז', ו' - ח', ג'

בס"ד, א' תמוז תשע"ג

השבוע בגליון

- מה המקור למצוות צריכות כוונה?
- להתיר ולקשור את התפילין בכל יום
- כבוד ובזיון בפירות שביעית - זריקת אגוזים על התן

- שיתוף מבואות ועירוב תחומין יחד
- "מאין הוציאו חז"ל דבר זה?"
- אין תוספת ללא בסיס
- שני סוגי תקנות חכמים

דבר העורך

אין שמחה כשמחת התורה

אם תשאלו אותי, הוא יספר לכם על טיבו של כל קמט וחריץ. זה מהיום בו גורש מעיירתו על ידי הנאצים. הצלקת ממחנה העבודה. לכל דבר יש סיבה, מאחורי כל קמט מסתתר סיפור.

האור... זה כבר סיפור אחר, מרתק, מרגש ומפעים. אתם רואים אותו? דומני שאפילו דרך תמונה בצבעי שחור לבן, האור הזוהר המקיף אותו בסעודת השמחה, יוצא מתוך הנייר ומאיר על כל סביבותיו.

ויש לו סיבה טובה לכך.

המעשה הנפלא במחזור הקודם במחוז הצפון, בשיעורו של הרב מגיד השיעור הרב שלמה מונק שליט"א.

דמותו של ר' יעקב פרל הי"ו, איש ציבור וחבר מועצה, מוכרת בקהילות הצפון, במיוחד בקרב תושבי העיירה רכסים, בה קבע את משכנו בארץ ישראל. הוא עבר בחייו דברים רבים, ולמרות זאת, מצב רוחו המרומם והעיריני מעורר עליזות ושמחה גם בקרב סובביו. כאשר נשאל בבדיחות בעת הסיום, עליו נספר תפקי, "ר' יעקב, תן עצה לדור הצעיר", השיב: "מה אומר. שמונים השנים הראשונות אינן פשוטות. אומרים שהשמונים הבאות קלות יותר...". כזה הוא ר' יעקב, חיוני ועלוי.

שיתוף מבואות ועירוב תחומין יחד

שאלת השאלות השבה ומוצבת בתקופה זו בפני הרבנים מגידי שיעורי הדף היומי די בכל אתר ואתר היא: "כבוד הרב. אנו לומדים בדף היומי כל כך הרבה על שיתוף מבואות ועל עירוב חצרות. תפקידו של שיתוף מבואות הוא לשתף את הרחובות יחד. אני מניח, שרבני השכונה או רבני העיר דואגים לשיתוף מבואות, כדי שאפשר יהיה לטלטל מרחוב אחד למשנהו. ברם, תפקידו של עירוב חצרות הוא, לשתף בין הדיירים המתגוררים באותה חצר, כמו גם בין דיירים המתגוררים באותו בית דירות. כיצד זה, כבוד הרב, שמעולם לא פנה אלי שכני, אברך כולל שתורתו אומנותו, וביקש ממני לערוך עירוב חצרות. לאן התפוגגה הלכה זו מתוך חיינו?!"

השאלה טובה, והתשובה עליה להלן.

נחלקו תנאים אם במקום שבו עורכים שיתוף מבואות יש צורך בעירובי חצרות. לגבי פרטי מחלוקתם נחלקו אמוראים, ואחריהם ראשונים, כאשר הדין הוא, אם אין די בעובדת שיתוף כל בני המקום על ידי שיתוף המבואות; אחר שהפכו לבני מקום אחד משותף, שמא אין צורך בעירוב חצרות, שכן, לא נדרש עירוב חצרות אלא במקום שבו אין קשר בין הדיירים שבחצר, אך לאחר שנערך שיתוף מבואות, המקשר בין כל אנשי המקום, כבר אין צורך בעירוב חצרות.

ובכן, הרמב"ם (הל' עירובין פרק י"א הל' י"ט) פוסק להלכה, כי אם שיתוף המבואות נעשה שלא על ידי פת, יש צורך גם בעירוב חצרות, אך אם שיתוף המבואות נעשה בפת, אין צורך בעירוב חצרות, וכדעה זו נקט השולחן ערוך להלכה (וע"ש דעות נוספות).

טעם הדבר: מעיקר הדין אכן, שיתוף מבואות כולל בתוכו גם עירוב חצרות, ואין צורך בשניהם גם יחד. ברם, קיים חשש שאם יערכו שיתוף מבואות בלבד, תשתכח תורת עירוב חצרות מן הילדים, המתמצאים במתרחש בחצרם בלבד, ואינם מתוודעים לתהליכים המתבצעים ברחוב. אולם, אם שיתוף המבואות נעשה באמצעות פת, הרי זה מעשה חשוב כל כך, מפני שפת היא מאכל חשוב, עד שתורת עירוב אינה משתכחת (היינו רבי מאיר ללישנא קמא לעיל ע"א/ב).

כעת, הבה נלמד בצוותא סעיף ברמ"א (שולחן ערוך או"ח סי' שס"ו סעי' ג'): "והמנהג בזמן הזה להניח העירוב בבית הכנסת, וכן נהגו הקדמונים. ונראה לי הטעם, דעירובין שלנו יש להם דין שיתוף, ואין צריך להניח בבית דירה". כוונתו היא, שאף על פי שעירוב חצרות יש להניח במקום הראוי למגורים על פי ההלכה, מפני שתפקידו לשתף בין דיירי החצר, ואם כן, לכאורה, אין להניחו בבית הכנסת, בו אסור להתגורר מפאת קדושתו, מכל מקום, מאחר שאנו עורכים שיתוף מבואות, אותו אין צורך להניח במקום הראוי למגורים דווקא, מפני שתפקידו לשתף את החצרות (עיי' לקמן פה/ב), ממילא אין צורך בעירוב חצרות.

[אף שנחלקו הראשונים, אם שיתוף שמועיל גם לעירוב צריך להניח דווקא בבית או לא, להלכה נקטו הפוסקים, שאין צריך להניח במקום דירה, עיי' ביאור הלכה שם ובחזון איש סי' צ' אות ט"ז ועוד אחרונים].

צעילוי נשמת

מרת **שפרינצה לאה פרוכטר** ע"ה
ב"ר אשר אנשיל ז"ל
נלב"ע ד' בתמוז תשמ"ה
תנצב"ה
הונצחה ע"י ידידינו
הר"ר מנחם מנדל פרוכטר ומשפ' שיחיו - בלגיה

צעילוי נשמת

הר"ר **דוד גמזו** ז"ל
בן ר' אלחנן זאב ז"ל נלב"ג' בתמוז
ומרת **אסתא גמזו** ע"ה
ב"ר פנחס ז"ל נלב"ע כ"ו בסיון
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **תקוה לוטה פלס** ע"ה
ב"ר שמואל ז"ל
נלב"ע ד' בתמוז תשס"ג
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

הנחת עירוב חצרות בבית הכנסת דווקא: הלבוש (סי' שפ"ז) מוסיף ומסביר, כי נהגו להניחו בבית הכנסת דווקא, שהרי מעיקר הדין השיתוף מועיל במקום עירוב, אלא שחכמים דרשו לעשות דווקא בפת שיתוף מבואות המגלם בתוכו עירוב חצרות, כדי שיכירו בו התינוקות, לפיכך, בהנחת הפת בבית הכנסת מתקיימת תקנת חכמינו זכרונם לברכה, שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות, ושוב אין צורך שהפת תהא בבית הראוי למגורים דווקא.

דף צה/ב במצות צריכות כוונה קמיפלגי

מצוות צריכות כוונה

גמרתנו עוסקת במחלוקת המפורסמת אם "מצוות צריכות כוונה" אם לאו. כלומר, המקיים מצווה בלא כוונה, היצא ידי חובת המצווה או שעליו לכוון כי לשם מצווה הוא עושה, כדי שמעשהו יעלה לו למצווה. להלכה נפסק (עיין שולחן ערוך או"ח סי' ס' סעי' ד' ובמשנה ברורה שם ס"ק י'), כי מצוות צריכות כוונה לחומרא, היינו: מי שקיים מצווה בלא כוונה - יקיימה שוב אך בלא ברכה, שמא כבר עלתה לו המצווה [ועיין במשנה ברורה שם, ובביאור הלכה ד"ה וכן הלכה, בד"ץ עשיית מצוות בסתמא, וע"ש עוד בביה"ל ד"ה ו"א במצוות אכילה אם מעכב הכוונה].

"מאין הוציאו חז"ל דבר זה?": בין גדולי האחרונים קיים דיון מהותי, אם מצוות צריכות כוונה מן התורה או מדרבנן. יש המצדדים, כי מן התורה מצוות אינן צריכות כוונה וחכמים הם שהזקיפו כוונה בעת קיום המצווה. בעל אמרי בינה (או"ח סי' י"ד) מייחד לכך סימן בספרו ובכתרתו כתב: "יש לחקור, בהא דקיימא לן מצוות צריכות כוונה לצאת בעשיית המצווה מאין הוציאו חז"ל דבר זה".

אין תוספת ללא בסיס: לכאורה, קיימת הוכחה מוצקה בסוגייתנו לכך, שהשיטה הסוברת כי מצוות צריכות כוונה, גורסת כי כך הוא דין התורה. שהנה, בגמרתנו אומר רבן שמעון בן גמליאל, שהלבוש שני זוגות תפילין אינו עובר על איסור "בל תוסיף", אם אינו מתכוון לצאת ידי חובת המצווה. כלומר, מאחר שרבן שמעון בן גמליאל סובר שמצוות צריכות כוונה, יהודי המניח את התפילין ואינו מתכוון לצאת ידי חובה, לא עשה ולא כלום ומשכך, גם לא עבר על "בל תוסיף", שהרי אם אין מצווה, אין הוספה. מוכח, כי דין מצוות צריכות כוונה הוא מן התורה, שאם הוא מדרבנן בלבד, כיצד יתכן שאדם זה לא עבר על איסור בל תוסיף, הרי מן התורה הוא מקיים מצוות הנחת תפילין ובהנחת שני זוגות הוא עובר על בל תוסיף.

חז"ל גזרו שהמצווה לא תתקיים: אולם, בעל אמרי בינה (או"ח סי' י"ד) דוחה הוכחה זו, תוך שהוא מצטט את בעלי התוספות (סוכה ג/א) הקובעים, כי כאשר רבנן גזרו לבלתי עשות מצווה באופן מסויים, הם גזרו בכך שקיום המצווה באופן שאינו על פי תקנת חכמים, אינו נחשב מעשה מצווה אף מן התורה. וכגון, חז"ל קבעו שלא יישב אדם כשראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית, שמא יגרר אחר שולחנו אל תוך הבית. מעתה, אדם המנסה לקיים כך מצוות סוכה, לא צלח בידו הדבר, הוא לא קיים מצווה סוכה כלל. כך גם כאשר קבעו חכמים כי "מצוות צריכות כוונה", מעתה אין אפשרות לקיים מצווה ללא כוונה.

שני סוגי תקנות חכמים: בעל שדי חמד (מערכה מ' כלל ס"א ד"ה וראיתי) מתייחס להוכחה זו מדברי בעלי התוספות ודוחה אותה תוך הצבת חילוק בין המקרים. כאשר חכמים קבעו סייג שמטרתו למנוע מצב בו לא תקויים מצוות התורה, אכן תקנתם קובעת כי אם לא תתקיים המצווה כדבריהם, לא תתקיים כלל. כלומר, היהודי היושב ראשו ורובו בסוכה, עלול לא לקיים את המצווה אם יגרר לתוך הבית. במקרה זה, כאשר חכמים תקנו שלא יעשה כן, תקנתם טומנת בחובה גם עיקור אפשרות קיום מצוות התורה שלא על פי דבריהם, כדי שלא יבוא לידי מכשול. שונה הוא הדבר בתקנת חכמים שמצוות צריכות כוונה. הם לא באו למנוע אפשרות שהמצווה לא תתקיים כלל, אלא ביקשו להוסיף מעלה באופן קיום המצוות. בתקנה מסוג זה לא נכללה קביעה, כי אי קיום המצווה בתבנית שהורו חכמים תגרום לכך שהמצווה לא תתקיים כלל.

הלכה למעשה הכריע הביאור הלכה (שם ד"ה ו"א), כי דין זה הוא מן התורה [ע"ש ראייתו מהגמרא, ושכ"כ הרשב"ם והן הכריעו גדולי האחרונים, ועיין שדי חמד שם ד"ה ומכל מקום].

מה המקור למצוות צריכות כוונה? עתה ראוי לברר, מצוות צריכות כוונה - מן התורה, היכן המקור לכך?

בעל קרן אורה (בהקדמה למסכת זבחים) מצדד, כי סברה היא - העושה מעשה מצווה אך אינו מתכוון לעשיית מצווה, הרי הוא כ"מתעסק" ולא "עושה" ואינו יוצא ידי חובה [כפי שאם לא התכוון למעשה תקיעת שופר כלל, אלא החזיק שופר בפיו ובמקרה התרחשה תקיעה, לא יצא ידי חובה, ראה ראש השנה כח/ב, כמו כן, למ"ד מצוות צריכות כוונה, אין צורת מעשה ללא כוונה לקיים מצוות הבורא, וראה רש"י ראש השנה שם ד"ה ומהו]. אולם, אחרונים רבים נוקטים, כי כלל זה נלמד מן הפסוק, ביניהם בעל אמרי בינה הכותב, שלומדים זאת מן הפסוק (דברים יא/ג) "ולעבדו בכל לבבכם". השדי חמד (שם) מצטט פסוקים נוספים: "היום הזה ה' אלוהיך מצווך לעשות" (דברים כו/ז), "ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך" (דברים כו/ז).

דף צז/א וליענבינהו מיענב אמר רב חסדא זאת אומרת עניבה פסולה בתפילין

קשר של תפילין

דיון מעניין ומעשי התפתח בין גדולי האחרונים, האם אדם השואל תפילין מחבירו ומשנה את הקשר שברצועות התפילין יצא ידי חובה. לדעת הגאון בעל אבני נזר זצ"ל - לא יצא ידי חובה!

התמונה צולמה בעת סעודת מצווה מיוחדת במינה, שנערכה על ידי ר' יעקב ורעייטו שתחי', בפאר והדר ובטוב טעם. אם תשאלו לשמחה זו מה עושה? איזו שמחה לא חווה ר' יעקב בשמונים שנות חייו, שעתה, על סף כניסתו לעשור התשיעי לחייו, זוכה הוא לחוות! נכדים כבר קפצו מולו אגרופים זעירים בעת שניסה להצחיקם. גם בחתונת נכדו רקד גם רקד. דבר מה מיוחד ומסעיר חייב להתרחש, כדי לגרום לאדם בגילו לערוך במו ידיו סעודת מצווה ולהזמין אליה עשרות בני משפחה, חברים ומכרים.

ובכן, ר' יעקב זוכה בפעם הראשונה בימי חייו לסיים מסכת במסגרת הדף היומי! שורו נא. שמונים שנה המתין, עד ש"מאורות הדף היומי" פתחו שיעור דף היומי באזור מגוריו, ומיד בתחילת לימוד מסכת שבת הודיע: "סיום המסכת שייך לי". וכאשר סיימו את המסכת, היא אכן היתה שלו. הוא ערך סעודת סיום מפוארת, הסעודה המרגשת שחווה מימיו, כך העיד.

משתתפי הסעודה הנרגשת, בהם רבנים חשובים בני המקום, הופתעו ביותר לשמוע מפיו, כי הוא מבקש לנצל הזדמנות חגיגית זו, גם כדי להודות לקב"ה. התברר, כי במהלך לימוד מסכת שבת התעורר חשד למחלה בגופו, אך ברוך ה', לאחר בדיקות - הכל בסדר. מגיד השיעור ועמו משתתפי השיעור, השתאו אף לא יום אחד החסיר חתן השמחה מהשתתפות בשיעור הדף היומי במהלך תקופה זו, גדושת הפחדים והחששות, ושמחתם גברה כאשר הבינו, כי הסיום בו הם משתתפים מיוחד במינו.

להתיר ולקשור את התפילין בכל יום: דיון זה צמח מתוך מחלוקת יסודית בין גדולי הראשונים; לדעת רבינו אליהו, את קשר התפילין יש להתיר בכל יום ולקשור מחדש, שהרי נאמר (דברים ו/ח) "וקשרתם לאות". רבינו תם חולק וסובר, כי אין צורך לעשות כן, ואת שיטת רבינו אליהו הוא דוחה באמצעות הוכחה מגמרתנו, כלהלן.

גמרתנו דנה לגבי אדם המוצא בשבת קודש תפילין המונחות בבזיון ברשות הרבים. ליטלן ביזו ולטלטלן למקום שמור אינו רשאי, שהרי אסור לטלטל ברשות הרבים ואסור להעביר חפץ מרשות הרבים לרשות היחיד. הפתרון המתבקש הוא, להניחן עליו, כמו בעת התפילה, או אז התפילין נחשבות מלבוש המותר בטלטול.

ברם, מה יעשה אדם שמצא תפילין חדשות שטרם נקשרו רצועותיהן. רבי יהודה סובר שהואיל ואינן כשרות למצוות הנחת תפילין אין לטלטלן, ואילו לקשור כעת בשבת את רצועותיהן אין להעלות על הדעת, שהרי אחת מל"ט המלאכות האסורות בשבת, היא מלאכת "קושר".

רבינו תם טוען, כי גמרא זו מהווה הוכחה נגד שיטת רבינו אליהו הסובר, כי יש צורך לקשור את התפילין מחדש בכל יום. לפי שיטת רבינו אליהו, קשר התפילין אינו נחשב "קשר של קיימא", שהרי הוא מיועד להפתח, אם כן, מדוע אומרת הגמרא, כי קיים איסור לקשור אותו בשבת? הרי קשר זה אינו "קשר של קיימא". מוכח, אומר רבינו תם, כי קשר התפילין אינו מיועד להתרה בכל יום, ולפיכך, מחשיבו רבי יהודה כ"קשר של קיימא".

ראייה איתנה זו דוחה המרדכי (הגהות מרדכי חולין פ"א) בטענה צדדית. אמת, מפאת אופיו של קשר התפילין, הנפתח מחדש בכל יום לשיטת רבינו אליהו, ראוי היה שלא להגדירו כ"קשר של קיימא", אך תורתנו הקדושה היא המייחדת קשר זה ומכנה אותו קשר באומרה "וקשרתם", ובכך היא מעניקה לו מעמד של קשר, ולפיכך אסור לקשרו בשבת. אין, איפוא, הוכחה מגמרתנו נגד שיטת רבינו אליהו.

ומכאן לנידונו.

האם לשיטת רבינו תם, קשר תפילין שנעשה על מנת להתירו מיד לאחר מכן, כשר? כלומר, לדעת רבינו אליהו נוכחנו לדעת, כי שונה דינם של התפילין, שאף על פי שקשרן קשר שאינו של קיימא, הגדירתו התורה "קשר". אולם, רבינו תם ודאי אינו מודה לחידוש זה, והוא סובר, אם כן, שכאשר התורה הורתה "וקשרתם", ציוותה בכך שיש לעשות קשר הגון, בר קיימא.

שאלה זו נוגעת באופן מעשי, לאדם השואל תפילין מחבירו, וכדי ללבושן עליו להתיר את הקשר ולקשרו מחדש, מפני שקוטר ראשו אינו זהה לקוטר ראש חבירו. חבירו הרי ישנה מיד לאחר מכן את הקשר החדש ויחזירו למצבו הקודם, הרי לנו "קשר שאינו של קיימא".

ובכן, בעל אבני נזר (ש"ת, או"ח סי' קפ"ג) אכן נוקט, כי לדעת רבינו תם השואל תפילין מחבירו ומשנה את הקשר, אינו יוצא ידי חובה "ומצווה לפרסם הדבר"!

יש לציין, כי סברתו של האבני נזר מבוססת על כך, שהעושה בשבת קשר חזק, הראוי להתחייב עליו משום "קושר", אלא שעשאו על דעת להתירו, אינו חייב חטאת, ולפיכך הסיק, כי עשיית קשר מסוג זה אינה חשובה כ"קשר" ואף לתפילין אינה ראוייה.

אכן, זו דעת הט"ז (ריש סי' קי"ז), ברם, הביאור הלכה האריך להוכיח, כי קשר שדרך העולם להשאירו על כנו לאורך זמן, נחשב לעולם "קשר של קיימא", גם אם אדם כלשהו החליט כי כעת הוא עושה קשר זה מתוך מחשבה להתירו, והעושה כן בשבת עובר על איסור תורה. לאור דבריו, אף השואל תפילין מחבירו וקושר את הרצועות לשעה קלה, עשה קשר טוב כדת וכדין, וקיים מצוות תפילין גם לשיטת רבינו תם.

זאת, ועוד: הגאון רבי שמואל ראטה זצ"ל, רבם של חסידי בעלזא בבני ברק, הציע ללמד זכות על כך שאין נוהגים כפסקו של האבני נזר, כי דבריו מתייחסים לקשר שהותר לחלוטין ונקשר מחדש, אך מנהג העולם לרופף מעט את הקשר, למתוח את הרצועות לכיוון הרצוי ולהדק מחדש את הקשר. באופן זה, אין הקשר החדש נחשב "קשר שאינו של קיימא", מפני שלא יסתרוהו, אלא ישנו מעט את מיקומו (עיי' שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' ד', ועיי' שם עוד).

מאמר על משנה מסדר זרעים הנלמדת עם הדף היומי

משנה, שביעית, פרק ח', משנה ב': שביעית, ניתנה לאכילה ולשתיה ולסניכה

כבוד ובזיון בפירות שביעית - זריקת אגוזים על חתן

בפירות הקדושים בקדושת שביעית קיימות הגבלות מיוחדות.

המשניות הנלמדות בשבוע זה במסגרת "לומדים בשלימות", עוסקות באופן השימוש הראוי בפירות שביעית. במשנה שנינו שמותר לסוך את הגוף בשמן של שביעית, לפי ששמן עומד לסניכה.

הגאון רבי יעקב בייפוס שליט"א, אשר הוזמן לכבד את המעמד, ריגש את הנוכחים בתיאור דמות מעניינת שהתגוררה בעיירה לפני שלושים שנה, אשר נמנתה על המתפללים בבית הכנסת "שארית הפליטה".

בית כנסת בשם "שארית הפליטה", כשמו כן הוא, ריכז אליו יהודים שנתרו לפליטה מן השואה האיומה, וביקשו להתכנס בצוותא לתפילה. הם לא היו צריכים לדבר על מה שהם עברו. די היה להם לשתוק יחד. אף אחד אחר אינו יכול להבין שתיקה זו מלבדם.

באותו בית כנסת שימש כגבאי, מיוענו, ר' יעקב פרל הי"ו, אשר פיקד ביד רמה על שיעור שבועי שנמסר בכל שבת לפני תפילת מנחה, על ידי הגר"י בייפוס שליט"א, במסכת אבות.

נתרם בעילום שם

לעילוי נשמת זכר יקירם

נלב"ע ל' בסיון

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **פליטאל בהגאון** ז"ל

ב"ר גרשון חנוך ז"ל נלב"ע ב' בתמוז תשס"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **עליזה הרלינג** ע"ה

בת הרב צבי זאב ז"ל נלב"ע ה' בתמוז תשע"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **רבקה אקשטיין** ע"ה

ב"ר שמעון ז"ל נלב"ע א' דר"ח תמוז תשנ"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה

הר"ר **דוד אקשטיין** הי"ו - אנטוורפן

לעילוי נשמת

מרת **ציפורה פייגא רפאלי** ע"ה

ב"ר סיני ז"ל נלב"ע ו' בתמוז תש"ן

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

הגבלה מעניינת מופיעה בתלמוד הירושלמי על דין זה: בבית המרחץ אין לסוך בשמן של שביעית! רשאי אדם לסוך את גופו בשמן מחוץ לבית המרחץ ולהיכנס כך לבית המרחץ, אך בבית המרחץ עצמו לא יסוך!

מה טעם?

גדולי הפרשנים בכל הדורות דנו בהלכה זו ולפחות חמשה הסברים ניתנו לה, ואנו נתמקד באחד מהם.

פני משה ומהר"א פולדא, פרשני הירושלמי, מסבירים שטעם הלכה זו הוא מפני בזיון השמן, כי עצם הסיכה בו בבית המרחץ אינה דרך כבוד (כך גם כתב מהר"ט, שו"ת סימן מ"ג, וראה גם מקדש דוד, סימן נ"ט, ס"ק ה'; ד"ה כתב מהר"ט). בהסבר זה טמון חידוש, שלא זו בלבד שהתורה מגבילה את אופני השימוש בפירות שביעית לדרך שימושם בלבד, אלא גם קובעת שיש לנהוג בהם בכבוד ולא לבזותם. אכן, פרשנים אחרים לא פירשו כך. ספר ערוך השולחן העתיד [מאת בעל ערוך השולחן, על המצוות הנוהגות בעיקר בעתיד, ענייני קדשים, זרעים, טהרות וכיוצא בהם; סימן כ"ד, סעיף י"ד] מנמק את האיסור לסוך בשמן שביעית בבית המרחץ בחשש שמפני חמימות המרחץ והזיעה, יחליק השמן לארץ ויאבד. משנת יוסף (חלק ג', עמודים ק"ח-ק"ט) הוסיף כי יש לחשוש שהשמן יימאס לאכילה על ידי זוהמת המרחץ. ברם, הסך מחוץ לבית המרחץ, אינו מעמיד בחשש איבוד את עודף השמן שלא יסוך בו. הואיל ופני משה ומהר"א פולדא נוקטים שיש להיזהר מבזיון פירות שביעית, יש מרבני זמננו שרצו לחדש כי הוראה זו אינה מוגבלת רק לסיכה בשמן שביעית בתוך בית המרחץ, אלא בכל פעולה שיש בה חשש בזיון פירות שביעית, וכגון: יש הנוהגים לזרוק פירות שונים על החתן לסימן ברכה. מנהג זה נזכר כבר בגמרא (ברכות, נ/ב), שמותר לזרוק אגוזים וקליות על חתן וכלה [בק"ץ, כשאנים נמאסים ברפש]. ברם, הואיל ונוכחנו לדעת כי בפירות שביעית יש לנהוג בכבוד, ראוי להימנע גם מזריקת פירות שביעית על חתן וכלה (עין חוט השני, שמיטה ויובל, פ"ה, הלכה ו', עמודים רל"ו-רל"ז; משמרת שביעית, פרק ט"ז, סעיף מ"ז).

אולם הרב צארום שליט"א מביא בספרו (אמרי שפר, עמוד תל"ו) מכתב שכתב הגר"ח קנייבסקי שליט"א, וזה לשונו: "זה מסור לחכמים מה נקרא בזיון, ומה שאסרו אסור".

בבית מדרשנו הוסיפו להעיר כי כותרת הסימן בשולחן ערוך, או"ח, סימן קע"א [שכפי המקובל מן הבית יוסף כתב גם את כותרות הסימנים], היא: "שלא לנהוג בזיון באוכלין", ושם מבואר דין הגמרא שדברים שאינם נמאסים על ידי זריקה מותר לזרוק (ע"ש כל הסימן). מוכח, איפוא, שאין הזריקה בגדר בזיון, וממילא אין עילה לאסור כן בפירות שביעית [וע"ש בסוף הסימן: "שצריך לאסוף את הפירות שנזרקו כדי שלא ידרסו עליהם"].

בכל שבת, חמש דקות לפני תום השיעור, היתה דלת בית הכנסת נפתחת, דמות גבוהה התגנבה חרש פנימה. הלה פסע עקב בצד אגודל אל שולי בית הכנסת והטה את אוזנו. דמותו התמירה היתה מעין ניגוד לארשת פניו המבוהלת. שארית הפליטה.

כך חזר על עצמו המחזה בכל שבת. מיד לאחר השיעור התקיימה במקום תפילת מנחה, בה התפלל התמיר המכונס בתוך עצמו, ואחר כך הסתלק כלעומת שבא. מעולם לא פצה את פיו, ולא יצר קשר עם מגיד השיעור.

עד לאותה שבת, בה נוצר ביניהם קשר לרגע אחד.

באותה שבת, סיים הרב בייפוס את שיעורו, ופנה לצאת מבית הכנסת. בעודו יורד במדרגות בית הכנסת, הגיע מולו מיודעו, מתנשף ומתאמץ, ומלמל "הפסדתי, הפסדתי". הוא לא הגיב לנסיון ליצור עמו דו-שיח, בעודו ממשיך לטפס במדרגות מלמל ושב ומלמל, "הפסדתי, הפסדתי".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

מסכת פסחים לומדים בשלמות

זוכים ללמוד את הגמרא עם המשניות בשלמות ונהנים מאותיות מאירות עיניים ורקע ייחודי

לראשונה:
מסכת פסחים
עם משניות שביעית-תרומות
מבוארות

הדפסה מהודרת של דפי הגמרא
עם אותיות מאירות עיניים

• מאורות ההלכה
• ביאור על משניות שביעית ותרומות

להזמנת הגמרא: 1700-500-151